

АНОТАЦІЯ

Довга Д. Ю. «Скрипкова творчість жінок-композиторок початку XIX —середини XX століття» — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття наукового ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). — Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Львів, 2025.

Зміст анотації

У науковій роботі окреслено скрипкову творчість жінок-композиторок початку XIX – середини XX століття, а саме: сонати для скрипки та фортепіано, тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано, а також п'єси для скрипки та фортепіано. У дослідженні представлено теоретико-виконавський аналіз скрипкових творів композиторської спадщини одинадцятих мисткинь, зокрема, французенок Луїзи Фарранк (1804 – 1875) та Лілі Буланже (1893 – 1918), німкені Луїзи Адольфи Ле Бо(1850 – 1927) , шведки Аманди Рьонтген-Майєр(1853 – 1894), полячок Халіни Кшижановської (1867 – 1937) та Паули Шаліт(1887 – 1920) , американки Емі Біч (1867 – 1944), бельгійки Ірени-Регіни Венявської (Полдовскі) (1879 – 1932), хорватки Дори Пеячевич (1885 – 1923) , англійки Ребекки Кларк (1886 – 1979) та українки Стефанії Туркевич (1898 – 1977), а також виявлено характерні риси впливу творчості жінок-композиторок початку XIX – середини XX століття на формування скрипкової майстерності. Поряд з цим, проаналізовано доцільність введення представленого у дослідженні скрипкового репертуару у навчальну практику мистецьких вищих навчальних закладів України та визначено його актуальність в контексті розвитку скрипкового виконавства.

З цією метою було опрацьовано велику кількість іноземних джерел, адже донедавна музика, представлена в дослідженні, була недоступною для виконання та недостатньо вивченою в контексті розвитку скрипкового виконавства в Україні.

Через війну росії проти України наша музична спільнота вдається до спроб розширити свій концертний та навчальний репертуар. У зв'язку з цим актуальним є звернення до творів для скрипки жінок-композиторок початку ХІХ – середини ХХ століття.

Мета дослідження полягає у здійсненні історичного, теоретичного, виконавського аналізу спадщини жінок-композиторок Л. Фарранк, Л. А. Ле Бо, А. Рьонтген-Майєр, Х. Кшижановської, Е. Біч, Полдовські, Д. Пеячевич, Р. Кларк, П. Шаліт, Л. Буланже, С. Туркевич та у популяризації маловідомих творів для скрипки даних композиторок на теренах України.

Для досягнення мети у роботі поставлені такі **завдання**:

1. Дослідити творчість Л. Фарранк, Л. А. Ле Бо, А. Рьонтген-Майєр, Х. Кшижановської, Е. Біч, Полдовські, Д. Пеячевич, Р. Кларк, П. Шаліт, Л. Буланже та С. Туркевич у композиторському мистецтві початку ХІХ – середини ХХ століття.

2. Виявити особливості впливу творчості жінок-композиторок початку ХІХ – середини ХХ століття на формування скрипкової майстерності.

3. Провести історичний і теоретико-виконавський аналіз досліджуваних музичних творів.

4. Проаналізувати доцільність введення нового скрипкового репертуару з творів жінок-композиторок у навчальну практику та визначити його актуальність в контексті скрипкового виконавства.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, що включають підрозділи, висновків та списку використаних джерел.

Перший розділ дослідження присвячується передумовам виникнення жіночого мистецтва та утвердження його на світовій арені, поглядам музикознавців на феномен жіночої творчості і проблемам талановитих мисткинь, що виникали в процесі їх творчого визнання.

Перший підрозділ розкриває поняття гендерної політики у європейській філософії, адже півтора століття тому у світі існував суворий гендерний розподіл професій та діяльності. Роль чоловіків і жінок у суспільстві жорстко регулювався соціальними та культурними нормами.

Активні зміни почали з'являтися у другій половині XIX століття, коли жінки почали боротися за свої права, організовувати мітинги та рухи за рівність і право голосу. Це був період, коли жіноча освіта стала більш доступною, а жінки почали здобувати професії у галузях, таких як медицина, література та наука. Не була виключенням в цих процесах і мистецька сфера. Жінки з аристократичних родин часто отримували музичну освіту вдома, втім, за межі домашнього музикування навіть найталановитіші з них виходили вкрай рідко.

У XX столітті картина світу кардинально змінилася. Жінки стали навчатися за кордоном, відвідувати заняття в консерваторіях у найкращих викладачів, деякі з них в цей період активно будують міжнародну кар'єру, викладають у престижних навчальних закладах, займаються музичною критикою і публікуються у міжнародних виданнях.

У другому підрозділі першого розділу акцентовано увагу на розвитку музичного мистецтва в країнах Європи та Америки в період початку XIX — середини XX століть, адже в минулому недостатньо приділяли увагу економічному статусу музикантів, стратифікації в професії та доступу до освітніх можливостей.

Жінки у композиторському мистецтві пізно прийшли до нових форм і жанрів, адже їх здатність створювати оркестрову музику та оперу ставилася під сумнів протягом XIX – початку XX століть.

Третій підрозділ цього розділу присвячено огляду спадщини жінок-композиторок початку ХІХ – середини ХХ століття, в якому було висвітлено багатогранність та різноманітність творчості Л.Фарранк, Л. А. Ле Бо, А. Рьонтген-Майєр, Х. Кшижановської, Е. Біч , Полдовські, Д.Пеячевич , Р. Кларк, П. Шаліт, Л.Буланже та С. Туркевич.

У Другий розділ наукової роботи увійшов аналіз образно-стильових тенденцій тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано оп. 33 мі-бемоль мажор Луїзи Фарранк, сонати для скрипки та фортепіано оп.10 до мінор Луїзи Адольфи Ле Бо, сонати для скрипки та фортепіано сі мінор, тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано мі - бемоль мажор Аманди Рьонтген-Майєр, сонати для скрипки та фортепіано мі мінор оп. 28 Халіни Кшижановської, «Молитви» для скрипки та фортепіано, тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано ля - мінор оп.150 Емі Біч, сонати для скрипки та фортепіано ре мінор, «Танго» для скрипки та фортепіано Полдовські, сонати для скрипки та фортепіано ре мажор оп.26 «Весняної» Дори Пеячевич, тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано Ребекки Кларк, «Інтермеццо» для скрипки та фортепіано Паули Шаліт, «Ноктюрну та Кортезу» для скрипки та фортепіано Лілі Буланже, а також сонати для скрипки та фортепіано Стефанії Туркевич.

Новизна дослідження полягає у тому, що вперше у скрипковому виконавстві України досліджено гендерний напрямок композиторської творчості та здійснено історико-методологічний аналіз скрипкових творів жінок-композиторок ХІХ – ХХ ст.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування матеріалів дослідження у виконавській та педагогічній практиці скрипаля.

Ключові слова: гендерна політика, жінки-композиторки, скрипкове виконавство, романтизм, соната, тріо, п'єса.

SUMMARY

Dovha D.Yu. «Violin works of women composers of the early 19th and mid – 20th centuries» — Qualifying scientific work in the form of a manuscript.

Scientific justification of the creative art of the project for obtaining a scientific degree of Doctor of Arts in the specialty 025 «Musical Arts» (field of knowledge 02 «Culture and Art»). — Lviv National Academy of Music named after M. V. Lysenko Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine, Lviv, 2025.

Content of the Annotation

The scientific work outlines the violin work of women composers of the early 19th and mid-20th centuries, namely sonatas for violin and piano, trios for violin, cello and piano, as well as pieces for violin and piano. The study presents a theoretical performance analysis of violin works by eleven female composers

including Louise Farrenc (1804 – 1875) and Lili Boulanger (1893 – 1918) (France), Luise Adolpha Le Beau (1850 – 1927) (Germany), Amanda Röntgen-Maier (1853-1894) (Sweden), Halina Krzyzanowska (1867 – 1937) and Paula Szalit (1887 – 1920) (Poland), Amy Beach (1867 – 1944) (America), Irene-Regene Wieniawska (Poldowski) (1879 – 1932) (Belgium), Dora Pejačević (1885 – 1923) (Croatia), Rebecca Clarke (1886 – 1979) (Great Britain) and Stefania Turkevych (1898 – 1977) (Ukraine) and also revealed the characteristic features of the influence of the work of women composers of the early 19th and mid-20th centuries on the formation of violin mastery.

Along with this, feasibility of introducing the violin repertoire presented in the study into the educational practice of higher art institutions of Ukraine was analysed and its relevance in the context of the development of violin performance was determined. For this purpose a large number of foreign sources were studied, because until recently the music presented in the study was inaccessible for

performance and unsufficiently studied in the context of the development of violin performance in Ukraine.

Due to the war, our musical community is trying to expand its concert and educational repertoire. In this regard, it is relevant to turn to works for violin by women composers of the early 19th and mid-20th centuries.

Research Objective

The aim of the research is to carry out a historical, theoretical and performance analysis of the legacy of women composers Louise Farrenc, Luise Adolpha Le Beau, Amanda Röntgen - Maier, Halina Krzyzanowska, Dora Pejačević, Rebecca Clarke, Paula Szalit, Lili Boulanger, Stefania Turkevych, Amy Beach and Irene-Regene Wieniawska (Poldowski) as well as to popularize little-known works for violin by these composers in Ukraine.

To achieve the goal, the following tasks are set in the work:

1. To explore the work of L. Farrenc, L.A. Le Beau, A. Röntgen -Maier, H. Krzyzanowska, A. Beach, I-R. Wieniawska(Poldowska), D. Pejačević, R. Clarke, P. Szalit, L. Boulanger and S. Turkevych in the art of composition at the beginning of the 19th and the-20th centuries.
2. To identify the specifics of the influence of the work of women composers of the early 19th and mid-20th centuries on the formation of violin mastery.
3. To conduct a historical and theoretical performance analysis of the studied musical works.
4. To analyze the feasibility of introducing a new violin repertoire of works by women composers into teaching practice and to determine its relevance in the context of violin performance.

Research Structure: the work consists of an introduction, two chapters with three subsections including conclusions and a list of sources used.

The First Section of the study is devoted to the prerequisites for the emergence of women's art and its establishment on the world stage, the views of musicologists on the phenomenon of women's creativity, as well as the problems

of talented female musicians that arose in the process of their creative recognition. *The first subsection reveals* the concept of gender politics in European philosophy, because a century and a half ago, there was a strict gender division of professions and activities in the world. The role of men and women in the society was strictly regulated by social and cultural norms. Active changes began to appear in the second half of the 19th century when women began to fight for their rights, organizing rallies and movements for equality and voting rights. This was a period when women's education became more accessible and women began to pursue careers in the fields such as medicine, literature and science. The artistic sphere was no exception to these processes. Women from aristocratic families often received musical education at home, however, even the most talented of them rarely went beyond the confines of home music making.

In the 20th century, the picture of the world changed dramatically. Many women began to study abroad, attending classes at conservatories with the best teachers. Some women during this period actively build international careers, teach at prestigious educational institutions, and are also engaged in music criticism and publish in international publications.

The second subsection of the first section focuses on the development of musical art in Europe and America in the early 19th and mid-20th centuries, because in the past musicologists paid little attention to the sociology of music. This concerned the social class and economic status of musicians, stratification of professions and access to educational opportunities.

Women in the art of composition came late to new forms and genres, because their ability to create orchestral music and opera was questioned during the 19th and early 20th centuries.

The third subsection of this section is devoted to an overview of the heritage of women composers of the early 19th and mid-20th centuries, which highlighted the multifaceted and diverse work of L. Farrenc, L.A. Le Beau, A. Röntgen-Maier, H. Krzyżanowska, A. Beach, I-R. Wieniawska (Poldowski), D. Pejačević, R. Clarke, P. Szalit, L. Boulanger and S. Turkevych.

The second section of the scientific work includes an analysis of the figurative and stylistic trends of the trio for violin, cello and piano (opus 33 in G flat major) by Louise Farrenc, sonatas for violin and piano (opus 10 in C minor) by Luise Adolpha Le Beau, sonatas for violin and piano (in B minor), trio for violin, cello and piano (in E flat major) by Amanda Röntgen -Maier, sonatas for violin and piano (opus 28 in E minor) by Halina Krzyzanowska, «Prayers» for violin and piano, trio for violin, cello and piano (opus 150 in A minor) by Amy Beach, sonatas for violin and piano (in D minor), «Tango» for violin and piano by Poldowski, sonatas for violin and piano (opus 26 in D major), «Spring» by Dora Pejačević, trio for violin, cello and piano by Rebecca Clarke, «Intermezzo» for violin and piano by Paula Szalit, «Nocturne and Cortege» for violin and piano by Lili Boulanger and sonatas for violin and piano by Stefania Turkevych.

The novelty of the study lies in the fact that for the first time in Ukrainian violin performance, the gender of composer's creativity has been investigated and a historical and methodological analysis of violin works by women composers of the 19th and 20th centuries has been carried out.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying the research materials in the performing and pedagogical practice of the violinist.

Key words: gender politics, women composers, violin performance, romanticism, sonata, trio and pieces for violin.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Стаття «Особливості камерно-інструментальної творчості жінок-композиторок на прикладі скрипкових сонат Луїзи Адольфи Ле Бо та Аманди Рьонтген -Майєр» Українська музика : науковий часопис № 1 (48) (2024) С. 40 – 45

2. Стаття «Остання квітка «Поета скрипки»: творча особистість леді Дін Пол та її погляд на скрипкову музику» Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка № 52 2024 р. С. 8 – 11

3. Методична розробка спеціального курсу «Методичні рекомендації роботи над сонатою для скрипки та фортепіано Аманди Рьонтген -Майєр і сонатою для скрипки та фортепіано Стефанії Туркевич».

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кваліфікаційну наукову працю обговорено на засіданнях кафедри скрипки. Матеріали дослідження представлені на міжнародних науково-практичних конференціях, а також було виконано п'ять концертних програм.

1. «Образний світ камерно-інструментальної музики на прикладі творчості Емі Біч» The XIII International Scientific and Practical Conference «Social ways of training specialists in the social sphere and inclusive education», April 01-03, 2024, Prague, Czech Republic С. 47 – 49

2. «Образний світ камерно-інструментальної музики Стефанії Туркевич на прикладі сонати для скрипки і фортепіано (1935)» IX Міжнародна науково-практична конференція «Research of young scientists: from idea generation to project implementation», 28 – 30 жовтня 2024 р., Ліон, Франція С. 28 – 32

АПРОБАЦІЯ ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЄКТУ В КОНЦЕРТАХ, ВИКОНАНО ТАКІ ПРОГРАМИ:

1. Концерт у Меморіальному музеї Станіслава Людкевича « Хто Ви, місіс «Х»: історія перша» 26.11.23 р.

Програма:

Аманда Рьонтген -Майєр Соната для скрипки та фортепіано сі мінор
Луїза Адольфа Ле Бо Соната для скрипки та фортепіано ор. 10 до мінор

Емі Біч « Молитва» для скрипки і фортепіано

Виконавці: Дарина Довга (скрипка), Марія Дольна (фортепіано)

Посилання на концерт:

<https://youtu.be/2RaLWecD9No?si=BWqRrCrRh-SdyVTT>

2. Концерт в малій залі ЛНМА ім. М.В.Лисенка « Хто Ви, місіс «Х»: історія друга. Фортепіанні тріо» 14.03.24 р.

Програма:

Луїза Фарранк Тріо № 1 ор.33 мі-бемоль мажор для скрипки, віолончелі і фортепіано

Емі Біч Тріо ор. 150 для скрипки, віолончелі і фортепіано

Виконавці: Дарина Довга (скрипка), Тарас Менцінський (віолончель), Андрій Макаревич (фортепіано)

Посилання на концерт:

https://youtu.be/BHLedcz4h_A?si=xioNPp7omLFEhK1B

3. Концерт у Дзеркальній залі Львівського Національного театру опери і балету ім. С.Крушельницької « Хто Ви, місіс «Х»: історія третя» 7.09.24 р.

Програма:

Дора Пеячевич Соната для скрипки та фортепіано ре – мажор

Полдовскі Соната для скрипки та фортепіано ре-мінор

Лілі Буланже « Дві п'єси» для скрипки і фортепіано

Виконавці: Дарина Довга (скрипка), Ірина Кірчанова (фортепіано).

Посилання на концерт:

<https://youtu.be/RQZjBUJfgAw?si=4-OHTI-aJKrvqK-7>

4. Концерт в малій залі ЛНМА ім. М.В.Лисенка « Хто Ви, місис «Х»: історія четверта. Фортепіанні тріо» 20.01.25 р.

Програма:

Аманда Рьонтген -Майєр Фортепіанне тріо мі – бемоль мажор

Ребекка Кларк Фортепіанне тріо (1921)

Виконавці:

Дарина Довга (скрипка)

Микола Околович (віолончель)

Ірина Кірчанова (фортепіано)

Посилання на концерт:

https://youtu.be/tdzxIHLri_g?si=LrEmbCI-SI2cbrOy

5. Концерт в малій залі ЛНМА ім. М.В.Лисенка « Хто Ви, місис «Х»: історія п'ята. Вечір польсько-української музики» 12.04.25 р.

Програма:

Халіна Кшижановська Соната для скрипки та фортепіано ор.28 (1905) мі мінор

Стефанія Туркевич Соната для скрипки та фортепіано (1935)

Паула Шаліт « Інтермеццо» для скрипки і фортепіано

Виконавці: Дарина Довга (скрипка),

Ірина Кірчанова (фортепіано).

Посилання на концерт:

<https://youtu.be/JQTfSptrUKw>